

مقدمه

سوابق تاریخی و آثار موجود در موزه ها حکایت از این واقعیت دارد که کیفیت مطلوب کالا و انجام صحیح خدمت از زمان آشنایی انسان با کمیت و خواص اشیاء همراه او بوده است. زمانیکه تولید با استفاده از ابزارهای سنتی انجام می گرفت تعیین کیفیت و تشخیص آن کار چندان مشکلی نبود پی بردن به کیفیت تولید و خدمت با استفاده از حواس پنجگانه میسر بود ، اما با پیشرفت علوم ، تکنولوژی ،افزایش جمعیت و بالا رفتن مصرف ، ضرورت تولید انبوه و در نتیجه جایگزین شدن ماشین به جای انسان و ابزار دستی، دیگر سنجش کیفیت با استفاده از حواس پنجگانه و بدون داشتن آزمایشگاه و ابزار و توانایی های فنی امکان پذیر نبود. توجه به کیفیت کالا و خدمات ضرورت ایجاد سازمانهایی به همین منظور در کشورهای مختلف جهان من جمله جمهوری اسلامی ایران را مطرح می سازد .

استاندارد چیست

استاندارد در لغت یعنی نظم، قاعده، قانون، اصل، ضابطه و بطور کلی هر امری که مطابق اصول منظم و مرتبی انجام گیرد. استاندارد نظامی مبتنی بر نتایج استوار علوم و فنون و تجارب بشری است که بصورت قواعد، مقررات و نظامات به منظور ایجاد هماهنگی و وحدت، توسعه و تفاهم، تسهیل ارتباطات، صرفه جویی کلی در اقتصاد ملی، حفظ سلامت و ایمنی عمومی و گسترش مبادلات بازرگانی داخلی و خارجی به کار می رود .

ایزو (ISO) مخفف عبارت International Organization for Standardization به مفهوم سازمان بین المللی برای استاندارد سازی است. در حال حاضر، این سازمان بین المللی متشکل از یک شبکه از مؤسسات استاندارد ملی در ۱۵۷ کشور دنیا است، که بر پایه یک مرکز در هر کشور و یک مرکز اصلی در شهر ژنو سوئیس فعالیت می کند که وظیفه هماهنگی مراکز مختلف را برعهده دارد. امروزه رعایت استاندارد های ایزو در تولید و عرضه محصولات و خدمات از چنان اهمیتی برخوردار است که در عرصه تجارت جهانی، استاندارد های ایزو شرط اولیه در داد و ستد های بین المللی قرار گرفته است.

اما معنی کلمه استاندارد در ارتباط با سازمان ملی استاندارد ایران که مسئولیت قانونی تهیه و تدوین استانداردهای ملی را عهده دار می باشد، عبارت است از تعیین و تدوین ویژگی های لازم در تولید یک فرآورده و انجام یک خدمت با تبادل نظر و توافق جمعی صاحبان حق و نفع با روش های مشخص شده.

تاریخچه سازمان ملی استاندارد ایران

در سال ۱۳۰۴ شمسی اولین حرکت مدون در ارتباط با استاندارد و استاندارد نویسی در ایران با تصویب قانون اوزان و مقیاس ها آغاز گردید. در سال ۱۳۳۲ بصورت یک اداره آزمایشگاهی زیر نظر اداره بازرگانی تأسیس گردید که در زمینه کنترل کالاهای وارداتی، صادراتی و تولیدات داخل کشور فعالیت نماید. در سال ۱۳۳۹ قانون " اجازه تأسیس موسسه استاندارد ایران "

در شش ماده به تصویب مجلس وقت رسید. در این سال ایران رسماً به عضویت سازمان بین‌المللی استاندارد (ISO) پذیرفته شد.

در سال ۱۳۷۱ قانون اصلاح قوانین و مقررات موسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران شامل ۳۰ ماده و ۲۲ تبصره از تصویب مجلس شورای اسلامی گذشت که جایگزین کلیه قوانین و مقررات قبلی مؤسسه شد و در حال حاضر نیز قانون اصلی این سازمان می‌باشد. مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران تنها سازمانی در ایران است که بر طبق قانون می‌تواند استاندارد رسمی فرآورده‌ها را تعیین و تدوین و اجرای آنها را با کسب موافقت شورای عالی استاندارد اجباری اعلام نماید.

وظایف و مسئولیت‌ها

از جمله وظایف و مسئولیت‌های مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران براساس قانون اصلاح قوانین و مقررات مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران و اصلاحیه بعدی مصوب بهمن ماه ۱۳۷۱ و خرداد ۷۶ به شرح زیر است:

۱- تعیین، تدوین و نشر استانداردهای ملی به عنوان تنها مرجع رسمی در کشور به استثنای مواد دارویی.

۲- انجام تحقیقات کاربردی به منظور تدوین استاندارد، بالا بردن کیفیت کالاهای تولید داخلی، کمک به بهبود روش های تولید و کارایی صنایع.

۳- ترویج استانداردهای ملی

۴- نظارت بر اجرای استانداردهای اجباری.

۵- کنترل کیفیت کالاهای وارداتی مشمول مقررات استاندارد اجباری به منظور حمایت از مصرف کنندگان و تولید کنندگان داخلی و جلوگیری از ورود کالاهای نامرغوب خارجی.

۶- کنترل کیفیت کالاهای وارداتی مشمول استاندارد اجباری به منظور حمایت از مصرف کنندگان و تولیدکنندگان داخلی و جلوگیری از ورود کالاهای نامرغوب خارجی.

۷- ترویج سیستم بین المللی یکاها (SI) به عنوان سیستم رسمی اوزان و مقیاس ها در کشور و کالیبره کردن وسایل سنجش.

۸- آزمایش و تطبیق نمونه کالا با استانداردهای مربوط، اعلام مشخصات اظهار نظر مقایسه ای و صدور گواهینامه های لازم.

استاندارد چه موضوعاتی را در بر می گیرد؟

استانداردهای ملی از نظر اجرایی به دو دسته استانداردهای اجباری و تشویقی (داوطلبانه) تقسیم بندی می‌شوند.

استاندارد اجباری:

استانداردهای اجباری استانداردهایی هستند که در ارتباط مستقیم با ایمنی و بهداشت، محیط زیست یا تجارت خارجی بوده و از نظر اجرا به صورت قانونی، اجباری اعلام می‌شوند. "اجباری شدن استاندارد کالاها و خدمات توسط شورای عالی استاندارد به ریاست معاون اول رئیس جمهور و یا رئیس جمهور بعد از اطلاع رسانی در جرید رسمی کشور صورت می‌گیرد."

استاندارد تشویقی

استانداردهای تشویقی استانداردهایی هستند که تولید کننده با توجه به توان بالای تولید و همچنین علاقمندی و موافقت خود، به صورت داوطلبانه تمایل به اجرای آن دارند.

علامت استاندارد ایران

واحدهای دارنده پروانه کاربرد علامت استاندارد ایران از سازمان ملی استاندارد، مجاز خواهند بود از علامت استاندارد ایران برای معرفی محصولات خود (چه اجباری و چه تشویقی) استفاده نمایند .

در حال حاضر اعتبار پروانه های صادر شده سه ساله بوده که با توجه به تاریخ صدور قابل بررسی می باشد. بعد از سه سال در صورتی که واحد

تولیدی شرایط تمدید پروانه استاندارد را داشته باشد پروانه استاندارد تمدید می گردد.

در برخی موارد به علت تخلفات واحد تولیدی و یا خارج شدن شرایط واحد تولیدی از شمول استاندارد پروانه واحد تولیدی ابطال و یا تعلیق می گردد.

عدم رعایت ویژگی های استانداردهای اجباری مشمول پیگرد قانونی و ابطال پروانه کاربرد علامت استاندارد خواهد بود. کاربرد علامت استاندارد ایران نشانگر تعهد تولید کننده یا ارائه کننده محصول به رعایت ضوابط و موازین و استمرار انطباق مشخصات کالا با استاندارد ملی می باشد. تولید، تمرکز، توزیع و فروش کالاهای مشمول اجرای اجباری استاندارد با کیفیت پایین تر از استاندارد و یا بدون علامت استاندارد ایران ممنوع می باشد.

انواع علامت استاندارد

پروانه های صادر شده در سازمان ملی استاندارد به شرح ذیل می باشند .

الف) استاندارد ملی:

علائم استاندارد در اجلاسیه مورخه ۲۳ دی ۱۳۸۵ به تصویب شورایعالی استاندارد رسیده و همگی به استثنای یک مورد دارای کادر اصلی بصورت S است که به عنوان حرف اول کلمه STANDARD (استاندارد) می باشد. طرح های داخل کادر نیز به نحوی با موضوع کار ارتباط دارند و طرح داخل علامت اصلی کلمه « ایران » است و در صورت وارونه نمودن

علامت، نام اختصاری مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران به زبان انگلیسی ISIRI مشاهده می شود .

برعکس علامت استاندارد کلمه ایران

ISIRI وسط آرم مخفف کلمه انگلیسی استاندارد

علامت اصلی و کامل استاندارد ایران برای کالاهایی است که ویژگی های آنها از هر حیث با استاندارد ملی ایران مطابقت دارند، همچنین این علامت بر روی گواهی نامه ها، اوراق و بسته بندی کالاهای استاندارد شده و مصنوعات مختلف نیز به کار برده می شود.

(ب) استاندارد ایمنی:

یکی دیگر از انواع علامت استاندارد علامت استاندارد ایمنی می باشد. این استاندارد فقط برای کالاهایی که از نظر ایمنی دارای اهمیت بوده و با استاندارد مربوطه منطبق باشند، بکار برده می شود. از جمله این فرآورده ها می توان به تجهیزات الکتریکی جهت مصارف خانگی و آسانسور و اشاره نمود.

لازم به ذکر است در صورتی که فرآورده ای هم استاندارد عملکردی و هم استاندارد ایمنی داشته باشد فقط از علامت استاندارد ملی استفاده می نماید مانند انواع لامپ.

ج) استاندارد انرژی:

برچسب انرژی امروزه در اغلب کشورهای جهان وجود دارد و برجسبی است که روی وسایل مصرف کننده انرژی نصب می شود و مصرف کننده را با میزان کارایی و مصرف انرژی آن وسیله آشنا می کند. همچنین اطلاعات مشترک در همه وسایل و اطلاعات اختصاصی مربوط به هر وسیله انرژی بر را در اختیار مصرف کنندگان قرار می دهد. در حال حاضر وقتی برای خرید وسایل برقی و گازی به فروشگاه ها مراجعه می کنید برچسب انرژی را روی وسایل مشاهده می کنید.

برچسب مصرف انرژی یخچال فریزر	انرژی
<p>بازدهی بیشتر</p> <p>بازدهی کمتر</p>	B
<p>مصرف انرژی (بر حسب کیلو وات ساعت در سال) بر اساس نتایج آزمون در ۲۴ ساعت (مصرف انرژی واقعی به جانمایی و مکان استفاده از دستگاه بستگی دارد)</p>	548
<p>حجم محفظه نگهداری مواد غذایی غیر منجمد (لیتر) حجم محفظه نگهداری مواد غذایی منجمد (لیتر) کلاس منطفه آب و هوایی</p>	<p>285 115 گرمسیری</p>
<p>نام سازنده مدل</p> <p>اطلاعات بیشتر در دفترچه راهنمای دستگاه موجود است. بر اساس استاندارد ملی ایران به شماره ۴-۸۸۴۲</p>	<p>ABCDE abcde</p>

برچسب انرژی دارای قسمت های مختلفی است و هر قسمت نشان دهنده اطلاعاتی در خصوص دستگاه مربوطه است. بخش های اول تا سوم برچسب در تمامی وسایل انرژی بر خانگی (که دارای برچسب انرژی باشند) مشترک و به ترتیب نشان دهنده علامت تجاری شرکت سازنده، نام شرکت سازنده و مدل دستگاه است. بخش چهارم برچسب انرژی که از اهمیت خاصی نیز برخوردار است از ۷ فلش رنگی (از سبز پررنگ تا قرمز تیره) که روی هر یک از آنها یک حرف لاتین از A تا

G درج شده تشکیل شده است که هر حرف و هر فلش رنگی نشانگر درجه ای از مصرف انرژی دستگاه است. حرف A نشانگر کمترین مصرف انرژی و بیشترین کارایی و حرف G نشانگر بیشترین مصرف انرژی و کمترین کارایی دستگاه است. بنابراین هر چه رتبه دستگاه بیشتر باشد کارایی آن نسبت به میزان انرژی که مصرف می کند بیشتر است.

د) استاندارد برچسب گذاری:

علامت استاندارد انطباق اطلاعات برچسب که جهت فرآورده فرش ماشینی و پتو استفاده می شود، شامل علامت استاندارد ملی ایران در خصوص ویژگیهای فرش ماشینی و پتو نمی باشد و نشان دهنده تطبیق اطلاعات برچسب با محصول می باشد.

طریقه بررسی صحت علامت استاندارد

با توجه به وجود برخی از افراد سودجو در زمینه تولید، چاپ علامت استاندارد بر روی فرآورده ها به راحتی صورت می پذیرد. به همین منظور سازمان ملی استاندارد اقدام به ایجاد سامانه ردیابی صحت علامت استاندارد نموده است. این ردیابی به وسیله شماره هر پروانه صورت می گیرد که باید در زیر علامت استاندارد برای تمامی فرآورده ها چاپ شود. علامت استاندارد که بدون این کد ردیابی بر روی فرآورده چاپ شود فاقد اعتبار بوده و به عنوان تخلف در نظر گرفته می شود.

جهت صحت علامت استاندارد می توان به دو صورت شماره ردیابی را از سازمان ملی استاندارد استعلام کرد. یکی از روش ها مراجعه به سایت سازمان به نشانی isiri.gov.ir می باشد. با مراجعه به قسمت واحد ها تحت پوشش و استعلام پروانه های کاربرد علامت استاندارد با وارد کردن کد ردیابی اطلاعات مربوط به محصول نمایش داده شده که می توان با اطلاعات واقعی محصول مطابقت داد. اما به علت در دسترس نبودن دائمی اینترنت می توان از روش دیگری نیز استفاده نمود. با ارسال شماره کد ردیابی از طریق پیامک به شماره ۱۰۰۰۱۵۱۷ ، اطلاعات محصول نیز به صورت پیامک ارسال شده و به نمایش داده می شود.

استاندارد و بازرسی کالاهای وارداتی که به صورت کامل وارد کشور می شود

چاپ علامت استاندارد بر روی کالاهای وارداتی مجاز نمی باشد. ولی به دلیل کنترل ورود کالا به داخل کشور، خصوصا در مورد کالاهایی که شامل استاندارد اجباری می باشند، ابتدا توسط نمایندگان اداره کل استاندارد استان در گمرک مورد بازرسی و آزمون جهت صدور مجوز برای واردات قرار می گیرند. به همین جهت اگر عرضه کنندگان و فروشندگان این کالاها، کالای مورد نظر خود را به غیر از توزیع کنندگان و واردکنندگان قانونی تهیه کرده باشند، تخلف محسوب شده و با آن ها برابر قانون برخورد خواهد شد.

قوانین و مقررات در رابطه با علامت استاندارد

طبق ماده ۹ قانون اصلاح قوانین و مقررات سازمان ملی استاندارد ایران هر گاه اجرای استاندارد در مورد کالاهایی اجباری اعلام شود، پس از انقضای مهلت های مقرر، تولید، تمرکز، توزیع و فروش این گونه کالاها با کیفیت پایین تر از استاندارد مربوط و یا بدون علامت استاندارد ایران ممنوع و با رعایت شرایط و امکانات خاطی و دفعات و مراتب جرم و مراتب تعزیر اعم از احضار، وعظ، تذکر، توبیخ، تهدید و اخذ تعهد و حبس از یک ماه تا دو سال و جزای نقدی از یکصد هزار ریال تا پنجاه میلیون ریال به حکم محاکم صالحه محکوم خواهند شد.

تبصره ۱- عدم اجرای آیین های کار اجباری پس از انقضای مهلت های مقرر مشمول ضوابط این ماه می باشند.

تبصره ۲- رعایت کلیه مقررات استاندارد های اجباری در مورد کالاهای وارداتی الزامی خواهد بود.

تبصره ۳- موسسه می تواند با تصویب شورای عالی استاندارد مفاد این ماده را درباره کالاهایی که استاندارد تشویقی آن ها در کشور اجرا می شود، معمول دارد.

تبصره ۴- موسسه می تواند علاوه بر اعلام جرم و درخواست تعقیب متخلفین موضوع این ماده از مراجع قضایی، فرآورده های خارج از استاندارد و فاقد علامت را از مراکز تولید، تمرکز، توزیع و فروش جمع آوری و توقیف

نموده و به منظور جلوگیری از ادامه تولید این گونه فرآورده ها ابزار، ماشین آلات و وسایل تولید مربوط را موقتا لاک و مهر نماید.

تبصره ۵- فرآورده های موضوع تبصره ۴ این ماده پس از کشف توسط بازرسان و کارشناسان موسسه مورد بررسی کارشناسی قرار گرفته و قابلیت مصرف (انسانی یا حیوانی) و یا بهسازی و اصلاح آن و یا استفاده از آن به عنوان مواد اولیه یا ضایعات و یا احتمالا معدوم نمودن این قبیل فرآورده ها معین گشته و پس از صدور حکم توقیف از سوی مراجع قضایی معدوم یا به فروش رسیده و وجوه حاصله به حساب خزانه واریز و معادل آن در چهارچوب قانون بودجه کل کشور به مصرف توسعه و تجهیز آزمایشگاه های موسسه می رسد.

تبصره ۶- مسوولیت کنترل کیفیت فرآورده های مشمول استاندارد اجباری در واحد های تولیدی به عهده افرادی خواهد بود که دارای تحصیلات لازم و تجربه کافی در رشته های تولیدی مربوطه باشند. چگونگی تایید صلاحیت علمی و فنی و عزل و نصب این افراد به موجب آیین نامه ای خواهد بود که به تصویب وزرای عضو شورای عالی استاندارد می رسد.

ماده ۱۰- هر کاسب و تاجر و یا هر شخص حقیقی و حقوقی که به نحوی به امور تولید، تجارت، ارایه خدمات و داد و ستد عمومی اشتغال دارد، چنانچه دارای اوزان و مقیاس ها و وسایل سنجش قلب بوده و یا با اوزان و مقیاس های تقلبی و یا غیر قانونی داد و ستد کند، با رعایت شرایط و امکانات خاطی و دفعات و مراتب جرم و مراتب تعزیر اعم از احضار، وعظ، تذکر، توبیخ، تهدید

و اخذ تعهد و حبس از دو ماه تا دو سال و جزای نقدی از دویست هزار ریال تا ده میلیون ریال به علاوه استرداد معادل اموالی که با تقلب کسب کرده با حکم محاکم صالحه محکوم خواهد شد و اوزان و مقیاس ها و وسایل سنجش مذکور به نفع موسسه ضبط خواهد شد.

ماده ۱۱- هر کس مشخصات فرآورده های مشمول استاندارد اجباری را پس از تهیه، تولید یا ساخت تغییر یا از ظروف و وسایل بسته بندی مخصوص فرآورده های استاندارد شده برای بسته بندی، عرضه و فروش فرآورده های خارج از استاندارد استفاده کند، یا به قصد تقلب و یا به هر کیفیتی در قوطی، بسته، جعبه و لفاف محتوی فرآورده های مشمول استاندارد اجباری دخل و تصرف نماید و یا به جای جنس استاندارد شده جنس دیگری تحت همان عنوان عرضه کند و یا به فروش برساند و یا به قصد تقلب از برگ های آزمایش و تشخیص مشخصات فرآورده ها و همچنین پروانه کاربرد علامت استاندارد ایران در غیر مورد استفاده کند و یا علامت استاندارد ایران را بدون دریافت پروانه بر روی محصولات خود به کاربرد، به حبس از شش ماه تا دو سال و جزای نقدی از یک میلیون ریال تا پنجاه میلیون ریال محکوم خواهد شد.

ماده ۱۲- هر گاه ارتکاب یکی از جرایم مذکور در این قانون موجب بیماری یا آسیبی گردد، مرتکب حسب نتایج حاصله به مجازات های زیر محکوم می گردد:

۱- در صورتی که مدت معالجه زاید بر دو ماه نباشد مجازات مرتکب شش ماه تا دو سال حبس تعزیری و پانصد هزار تا دو میلیون ریال جزای نقدی.

۲- در صورتی که مدت معالجه زاید بر دو ماه باشد مجازات مرتکب یک تا سه سال حبس تعزیری و یک میلیون تا دو میلیون ریال جزای نقدی.

۳- در صورتی که موجب نقص عضو شود، مجازات مرتکب حسب مورد سه تا ده سال حبس تعزیری و دو میلیون تا پنج میلیون ریال جزای نقدی.

۴- در صورتی که منتهی به مرگ شود مجازات مرتکب سه الی پانزده سال حبس تعزیری و سه میلیون تا ده میلیون ریال جزای نقدی خواهد بود.

۵- در تمام موارد فوق در صورت شکایت مصرف کننده و به شرط اقوی بودن سبب از مباشر، دیه و خسارت مصرف کننده بر اساس قانون مجازات اسلامی و بر طبق حکم محاکم جبران می گردد.

ماده ۱۳- بازرسان و کارشناسان موسسه مجاز هستند به دستور موسسه به محل های تولید، بسته بندی، تمرکز، عرضه و فروش کالاها و یا خدمات مشمول استانداردهای اجباری وارد شده و به بازرسی و نمونه برداری بپردازند.

مسئولین واحد های تولیدی و خدماتی و محل های عرضه و فروش کالاهای مشمول استاندارد اجباری و یا سایر اشخاص چنانچه از ورود بازرسان

و کارشناسان موسسه جلوگیری به عمل آورند و یا از انجام بازرسی و نمونه برداری ممانعت نمایند، به حبس از پنج ماه تا یک سال و جزای نقدی از پانصد هزار تا یک میلیون ریال با حکم محاکم صالحه محکوم خواهند شد.

ماده ۱۴- در صورت تخلف تولید کننده یا فروشنده از مقررات اعلام شده در رابطه با کالاهای استاندارد شده یا اوزان و مقیاس های و وسایل سنجش با شکایت مشتری و اثبات موضوع، خسارت مشتری حسب مورد تماما توسط تولید کننده یا فروشنده با حکم محاکم صالحه پرداخت خواهد شد.

به علاوه قوانین فوق که ویژه سازمان ملی استاندارد می باشد ، در صورتی که تخلف منجر به جرم های دیگری بشود مطابق قوانین کشوری (سازمان تعزیرات حکومتی و ...) با فرد متخلف برخورد خواهد شد.